

อุมาพร ชาญครไทย. 2550. รูปแบบการจัดการด้านสุขาภิบาลอาหารของแผงลอยจำหน่ายอาหาร
ในตลาดไนท์ เทศบาลเมืองหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาทรณสุขศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รศ. กาญจนา นาละพินธุ

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ เป็นการศึกษารูปแบบการจัดการด้านสุขาภิบาลอาหารของ
แผงลอยจำหน่ายอาหารในตลาดไนท์เทศบาลเมืองหนองบัวลำภู โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม
ของผู้จำหน่ายอาหาร หน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้รูปแบบการ
จัดการที่ชัดเจน ประกอบด้วย การค้นหาปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุ การอบรมเชิงปฏิบัติการ
วางแผนแก้ไขปัญหา การระดมสมอง กำหนดแนวทางปฏิบัติโดยกระบวนการกลุ่ม มีการกำหนด
แผนการดำเนินงานแก้ไขปัญหา การติดตามและให้คำแนะนำประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ การ
ประชุม ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินการตามแผน และการบันทึกภาพระหว่างการติดตามให้
คำแนะนำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการด้านสุขาภิบาลอาหารที่
นำมาใช้ดำเนินงานด้านสุขาภิบาลอาหารของแผงลอย กลุ่มตัวอย่างคือผู้ประกอบการจำหน่าย
อาหารแผงลอยจำนวน 90 แผง ระยะเวลาศึกษาคือเดือน ตุลาคม 2549 ถึงเดือนมีนาคม 2550

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการใช้รูปแบบการจัดการด้านสุขาภิบาลอาหารของแผงลอยโดย
กระบวนการมีส่วนร่วม มีแผงลอยผ่านการตรวจประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานด้านสุขาภิบาลอาหาร
จำนวน 43 แผงจากทั้งหมดจำนวน 90 แผงคิดเป็นร้อยละ 47.80 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนดำเนินการคิดเป็น
ร้อยละ 45.50 การประเมินความรู้ด้านสุขาภิบาลอาหารของผู้ประกอบการอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็น
ร้อยละ 91.10 เพิ่มขึ้นจากก่อนดำเนินการ คิดเป็นร้อยละ 45.50 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่าง
ของค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ก่อนและหลังดำเนินการ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
 $p - value < 0.001$ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการผ่านเกณฑ์ก่อนและหลัง
ดำเนินการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p - value < 0.001$ ส่วนแผงลอยที่ไม่ผ่าน
เกณฑ์พบว่าหลังดำเนินการมีจำนวนข้อที่ผ่านเกณฑ์มากกว่าก่อนดำเนินการ

ผู้วิจัยทำการสำรวจพฤติกรรมของผู้จำหน่ายอาหาร 4 ครั้ง โดยแต่ละครั้งห่างกัน 1 เดือน
พบว่าผู้ประกอบการเริ่มมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการประเมินครั้งที่ 2 และพฤติกรรมมีการ
ปรับเปลี่ยนมากที่สุดในการประเมินครั้งที่ 3 และ 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย
ด้านพฤติกรรมแต่ละครั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p - value < 0.001$

จากผลการวิจัย การจัดการด้านสุขาภิบาลอาหารแผงลอย ในตลาดไนท์เทศบาลเมืองหนองบัวลำภูโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ประกอบการจำหน่ายอาหาร เทศบาล และหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ และการติดตามแนะนำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีความรู้และการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง สามารถผ่านการตรวจประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานแผงลอยได้มากขึ้น ซึ่งจะมีผลให้ผู้บริโภคและประชาชนทั่วไปได้บริโภคอาหารที่สะอาด ถูกหลักสุขาภิบาล และปลอดภัยจากโรคต่าง ๆ มากขึ้น

Umaporn Chankornthai. 2007. **Food Sanitation Management Model of Food Stalls in Night Market Nongbualamphu Municipality.** Master of Public Health Thesis in Environmental Health, Graduate School, Khon Kaen University.

Thesis advisor : Assoc. Prof. Ganjana Nathapindhu

ABSTRACT

This action research was a study of food sanitation management model in Night Market Nongbualamphu municipality by participation of food sellers, local administration office, public health office for getting concise action model. Management model consist of searching for problems and analyzing of unsuitable behavior, workshop training, brain storming, planning for problem solving, providing for work instruction by group participation, providing action plan and work instruction, evaluate and instruct regularly, meeting for evaluation of implementation by action plan, photographs taken of food sellers and food stalls everytime that researcher met them for instruction. The objective was to study efficiency of food sanitation management model that use in food sanitation of food stalls in night market Nongbualamphu Municipality the subjects consisted of 90 food sellers in food stalls between October, 2006 to March, 2007.

The result of study as follows:

After using the food sanitation management model by participation, it had food stalls passed standard evaluation criteria of food sanitation 43 stalls from 90 stalls (47.80 percentage) that arised from before using model 45.50 percentage. The evaluation of knowledge in food sanitation of food sellers was in level very good 91.10 percentage that arised from before using model 45.50 percentage. The comparison of different of knowledge mean score between before and after using model was different of level of significance $p\text{-value} < 0.001$. The comparison of different of behavior mean score between before and after using model was different at level of significance $p\text{-value} < 0.001$

The researcher evaluated behavior in food sanitation of food sellers 4 times (1 month /time). It found food sellers began to change behavior in the second evaluation and they had the most change in behavior in the third and the forth evaluation (2 months and 3 months from the first evaluation) The comparison of different of each behavior evaluation was different at level of

significance $p\text{-value} < 0.001$. After using the food sanitation management model shows food stalls that could not passed criteria had more passed items or they got more scores than before using model.

From the result of this research, it shows that the participation of food sellers, municipality, public health officer can encourage food sellers to gain more knowledge and behave themselves in correct ways and can help them to pass the standard food sanitation criterias easier. The optimal goal is to support consumers and people to get clean food, sanitary and safety food to be more healthy as long as we can.